

DIDIM CEL ORB. LUMEA DE ACUM - ÎNSTRĂINATĂ ȘI FĂRĂ DUH

OVIDIU-HORAȚIU DELEANU

Master anul I

Introducere

Eseul de față pornește de la declarațiile făcute la Sinodul al V-lea Ecumenic, când lucrările lui DIDIM CEL ORB din Alexandria au fost anatemizate, datorită asocierii sale cu numele lui Origen, a cărui discipol indirect este și a lui Evagrie Ponticul, contemporanul său. Vor fi abordate doua teme: Lipsa de DUH din lumea actuală. Influența tot mai mare a epocii New Age, a influențelor străine de crezul creștin strămoșesc, obositor de agresive, zgomotoase, chiar în aparenta lor liniște.

Exemplele sunt minunate, chiar prin rezultatele pe care le-au produs: Contemporanii lui DIDIM sunt în marea lor majoritate îndrăgostiți de erudiția sa multidimensională. Chiar dacă este orb de la patru ani, adâncimea sa în cele duhovnicești și ale filozofiei, par de înțeles. Însă cunoștințele de astronomie sau geometrie nu pot fi explicate decât de faptul că este un om excepțional, plin de Duhul Sfânt.

Opera lăsată este o cărămidă importantă la baza ORTODOXIEI; deși s-au păstrat puține cărți, adâncimea lor suplinind întinderea. Lucrarea „Despre Duhul Sfânt“ este cea mai completă și complexă din galaxia de capodopere având acest subiect. Vorbesc din exemplu personal. Dacă prin mila lui Dumnezeu nu aș fi aflat despre aceste comori lăsate nouă de DUMNEZEU prin DIDIM, aș fi trăit mai departe o viață fără culoare, fără curaj, în deplină mediocritate. Însă Mântuitorul a înviat și învie pentru toți, cum reiese din viața, opera și doctrina minunată, lăsate de DIDIM CEL ORB, plin de lumina necreată.

De ce scriu acest eseu? Pentru că Mântuitorul ne cere să nu ascundem făclia sub oboroc! Și adevărat-adevărat, sufletul mi s-a aprins! M-a cuprins o căldură plăcută, binecuvântată. Pe care vreau să o dau cu bucurie și celorlalți! Este cu totul adevărat că uneori este o dogoare mare, din neștiință, din păcat sau din lucrarea altora. Dar cu binecuvântarea părintelui duhovnic și urmând sfaturile lui, urc, așa cum pot, pe scara către Dumnezeu! Îi mulțumesc lui DUMNEZEU că mi l-a scos pe DIDIM în cale. DIDIM este omul lui DUMNEZEU! DIDIM este inspirație! Doresc din toata inima ca DIDIM să fie pus în locul rânduit de DUMNEZEU! Sau și noi ortodocșii, să îl numim SFÂNT, precum și frații noștri COPTI o fac de mulți, mulți ani!

Analiza

Pentru a avea sens acest eseu trebuie sa fac câteva clarificări.

De ce scriu acest eseu?

Este o opțiune personală. Viața mea a avut mai multe încercări. Într-un moment greu, un prieten mi-a spus că exista o rugăciune a inimii. Neștiind absolut nimic despre ea am început să caut. Și am găsit. Am ascultat. Am început să o rostesc. Ceea ce înainte îmi părea o problema acută, că nu pot dormi noaptea, a devenit o binecuvântare. Descoperisem că spațiul se dilată, că am mult timp să mă rog. Și să citesc. Dar și cititul poate fi o capcană. Citeam o carte care mă captiva atât de mult încât uitam de rugăciune. Iar Sfinții Părinți chiar asta ne învăță, să ne rugăm.

A fost o revelație când am citit PATERICUL (egiptean). M-au mișcat cuvintele Sfântului SISOE care spunea: „Niciodată nu am spus cuiva să facă ceva, ceea ce eu nu am făcut” și „Niciodată nu am făcut voia mea”.

În sfârșit un lucru minunat a fost pelerinajul în RUSIA. Voiam să mă închin Sfântului SERAFIM DE SAROV și atât. Dar altă minune: am văzut cum se închină rușii. Cum se roagă. Câți se spovedesc și se împărtășesc. Și mai ales CUM ÎȘI CINSTESC Sfinții. Într-o zi ne-am închinat la mănăstirea Sfântului ALEXANDRU DIN SVIR, care a văzut SFÂNTA TREIME, sub forma a trei îngeri, Singurul în perioada Noului Testament – și toate astea m-au făcut să mă întorc cu fața și cu inima spre Sfinți, unii necanonizați dar pe care îi simțim cu inima în duh.

Apoi am citit PATERICUL ROMÂNESC. La început a fost greu. Alt stil. M-am îndrăgostit de miera scrisului părintelui Ioanichie Bălan, și am tot citit ce a scris. Și că prin scrisul său cinstește Sfinții acestui pământ. Mai mult aflasem de DIDIM CEL ORB; căruia i-a fost negată opera, fiind declarat chiar eretic. Am acceptat până am început să îi citesc opera sau cărți relative la viața și învățătura sa. Și nu am mai acceptat. Astfel am căutat toate cărțile din spațiul românesc și iată-mă; sunt un umil ucenic la picioarele marelui corifeu creștin care este Didim din Alexandria!

Spirala vieții versus spirala morții

Văd viața și opera lui Didim din Alexandria ca o spirală ADN. Numele Didim arată dualitate, însemnând geamăn. Dualitate înfrățită, împletită. Se naște în Alexandria în anul 303. La patru ani orbește. Cultura sa vastă este atât în domeniul profan, adică filozofie, istorie, filologie muzică, științe naturale, matematică, geometrie și astronomie, dar și excepționale cunoștințe exegetice atât în domeniul Vechiului Testament, cât și al Noului Testament.

Este urmașul lui Origen, dar urmaș în erudiție, cât și în viața ascetică. Mărturie este cea a Sfântului Antonie cel Mare, care la peste 80 de ani, fiind acuzat ca având tente arianiste, consultă pe cel mai mare învățat al Alexandriei contemporan, Didim, care avea atunci 20 de ani. Conduce Școala Catehetică alexandrină peste o jumătate de secol. Are ucenici de marcă: Rufin și Fericitul Ieronim.

Astăzi, se împletește o lume atee, plină de atracții grosolane mondene, pe care nu că doar oamenii le acceptă, le practică la vedere, ci îi și mai fac o reclamă gălăgioasă, sclipitoare, din care înlătură și cea mai infimă urmă de bun gust. Îndepărtarea de HRISTOS se face prin atracție, prin împingerea legii atracției universale până la extrem. Se folosesc orice metode inimaginabile chiar și pentru cel mai creativ autor de publicitate. Diavolul lucrează subtil. Atât de subtil încât încearcă să ne facă să credem că nu există. Sau că lumea în care trăim nu are punct de sprijin.

Noi putem fi stabili doar într-un plan. Orice plan este determinat de trei puncte. La fel stabilitatea, sensul vieții noastre este dat de SFÂNTA TREIME. Iar ticălosul ăsta de diavol ne facem să credem că EA nu există. Că nu este completă. Că o parte a EI ar fi incompletă, lipsindu-i dumnezeirea. Adică atacă chiar SFÂNTUL DUH pe care îl declară creatură. Sau un simplu duh, un înger, oricum o entitate cu totul inferioară, TATĂLUI și FIULUI. Deci dacă o axă a lumii noastre s-a dus, s-a dus și echilibrul nostru.

Tratatul „Despre Duhul Sfânt”

Conform istoricilor creștini, este cel mai bun tratat în această direcție. Mărturiile sunt date de Fericitul Ieronim, Fericitul Augustin. De ce apăruse necesitatea acestui subiect? După ce arienii încercaseră să nege dumnezeirea lui Hristos, pnevmatomahii încearcă negarea dumnezeirii Duhului Sfânt. Iar o pleiadă de creștini învățați și mai ales buni creștini se ridică împotriva acestui fapt de neimaginat. Didim din Alexandria, cel Orb este nestemată a acestei constelații.

Tratatul său este împărțit de unii în trei cărți, iar de alții în trei capitole. Ne-a rămas doar traducerea latină a Fericitului Ieronim. Cartea I-a începe cu anatimizarea tuturor celor ce neaga dumnezeirea Duhului Sfânt. Didim este apologet, dar și exeget. La focurile ereticilor răspunde cu o baterie de apărare, constituită mai ales din epistolele Apostolului neamurilor, folosind chiar analiza gramaticală, arătând că DUHUL nu este ceva nearticulat, neimportant, ci este UNIC; este chiar DUHUL SFÂNT; având calitățile celorlalte Ipostasuri ale Sfintei Treimi.

Duhul Sfânt nu este limitat ca un înger, fiind ubicuu: „Luați Duh Sfânt, iar cui veți ierta păcatele, se vor ierta și cui le veți ține, vor fi ținute”¹. Și alte daruri sunt atribuite Duhului Sfânt: pacea, dreptatea, darul facerii de minuni, al profeției. Arată legăturile indisolubile cu Tatăl și cu Fiul, la fel ca la o mână unde un deget nu se poate dezlipi de trup, doar murind.

¹ Ioan, 20.22.

Apoi arată unitatea de calitate a celor trei ipostasuri, lucru ce desființează subordonaționismul, care plasează ierarhic, Duhul Sfânt, după Tată și după Fiu”... dar același Duh care lucrează tot într-o împărțind fiecăruia darurile Sale, precum voiește². Finalul leagă prorocia Profetului Isaia³, negând dualitatea bine-rău, specifică maniheilor. Modest, declară că a scris puțin despre subiect, deoarece oricum este o mare cutezanță să vorbești despre Duhul Sfânt. Doar imboldul de nu oferi nici o scăpare ereticilor blasfemiatori.

Tratatul „Contra Maniheilor”

Mani avea un tată de origine persană, ce aderase la o grupare religioasă mesopotamiană, întemeiată de un evreu, Elchasai, care o prevede oprirea de la consumul de carne și vin, norme cunoscute de ebioniți, esenienii de la Qumran. Totuși, nu îl recunoaște pe Iisus ca Mesia. Mani, crescut în acest mediu încearcă să revalorizeze scripturile, Vechiul și Noul Testament. Are niște „revelații” care îl propulsează în afara grupării sale. Începe să vadă lumea într-un sistem dualist, de opoziție bine-rău, ambele în sens absolut. Crede că va primi de la Tatăl un nou Mângâietor, Paracletul. Asociază mai multe învățături zooastriene, budiste și creștine, luând zeitățile de la zoroastrism, morala de la creștini. Pornește acțiuni de convertire, mai ales având protecția imperiului Sasanid. Moare în temniță. Înainte încercase o abordare monopolistă a religiei sale, sfârșind astfel. Totuși maniheii se vor răspândi, doua, trei secole în imperiul roman, plurireligios.

Argumentele lui Didim sunt complet metafizice. Pune mai multe ipoteze ale existenței dualității bine-rău: ori sunt complet opuse, ori au ceva comun. Cade prima ipoteză, neputându-se arăta că toate elementele unei părți sunt opuse elementelor celei de a doua. Dacă există ceva comun, ar însemna o autogenerare, bidirecțională, care nu ar avea sens că suma, rezultatul fiind anihilarea reciprocă. În natura nu se poate observa un asemenea exemplu bipolar.

Apoi arată că nimic din creație nu este rău în natura sa, nici trupul, nici sufletul, ambii se pot sfinți. Nici un nenăscut, nu este supus schimbării. Subiecții nu sunt răi prin natură, ci doar prin aderarea la păcat. Nici Iuda nu a fost fiu al pierzării, înainte de a fi răpit de demonul iubirii de arginți. Vorbește despre definirea de către Sfântul Apostol Pavel a cărnii, ca trup al păcatului. Transmiterea păcatului strămoșesc. Iisus Hristos, este purtătorul unui trup asemănător întru totul, dar fără de păcat, concepția Sa făcându-se prin umbrirea Fecioarei Maria de către Duhul Sfânt.

Chiar și Diavolul nu este rău prin natura sa, ci prin voința sa. Maniheii obiectau la bunătatea lui Dumnezeu, care a creat un demon rău și periculos. Didim răspunde elegant și exact. Dumnezeu a dat alegerea fiecăruia, liberul arbitru. A fi bun sau rău. A fi în Cuvântul lui Dumnezeu, în Legea Sa sau nu. A fi în iubirea Sa sau nu. Iar noi alegem. Până ascultăm. Of, ascultarea...

² Corinteni, 12.4-7.

³ Isaia, 63.7-12.

Concluzii

Tot ce am spus până acum ne arata următoarele: Didim din Alexandria, deși fără vedere fizică, nu este orb. Ci un vizionar. Vederea sa largă, duhovnicească, nu poate fi oprită de bariera ochilor. Nici de erezii. Nici de secte. Vederea sa nu este mărginită de timp. Viziunea sa se extinde și azi. El vede o societate atee, secularistă, în care Duhul Sfânt nu este vizibil. Sau ușor vizibil. Cine are ochi să vadă, cine are urechi să audă. Didim nu a scris foarte mult. Iar dintre lucrările sale au rămas puține. Cele două de față, plus una despre Sfânta Treime și câteva exegetice, relative la Vechiul cât și la Noul Testament.

Lumea este nu doar fără Duh și sfințenie, ci și înstrăinată. Ca toți maniheiții din lume, caută dualitate. Nu îi ajunge Dumnezeu. Caută altceva. La fel ca și Satan. Care a căutat altceva. Care nu vrea o lume unită în cuget. De fapt însuși numele de diavol înseamnă divizare. Și reușește. Mulți îl ajutam. Prea mulți. Opera, învățătura și viața lui DIDIM sunt un model pentru generațiile trecute, actuale și viitoare. Un om înduhovnicit, un învățat, un pedagog, un pionier, un stâlp la bază al creștinismului.

Pentru mine este o datorie morală, creștină, de dragoste, de reabilitare a numelui său. Sunt sigur că DUMNEZEU îi recunoaște meritele și îl ține în ceata dreptilor. Poate pentru generațiile viitoare va fi un vis de a-l vedea în ceata Sfinților celor plăcuți lui DUMNEZEU: Ceea ce Biserica coptă a făcut deja este un început. O geană de lumină, pe cărarea datoriei noastre față de înaintași. Nu vreau să forțez o ușă deschisă. Eu nu sunt un pionier. Sunt mulți înaintea mea cu acest deziderat. Persoane importante și cu greutate în istoria și continuitatea lumii creștine.

Bibliografie

- ***, *Biblia*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013.
- Ilie Chirițescu, *Didim cel Orb din Alexandria, Viața, opera și doctrina sa*, Tipografia modernă Gr. Luis, București, 1903.
- Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, Editura Sofia, București, 2001.
- Didim cel Orb, *Contra Maniheilor*, din volumul *Despre Bine și Rău*, Editura Herald, București, 2009.
- Pr. Prof. Dr. Ioan I Rămureanu, Pr. Prof dr. Milan Sesan, Pr. Prof dr. Teodor Bodogae, *Historia bisericească universală*, EIBMOR, București, 1975.
- Acad. Prof. dr. Constantin Voicu, Pr. Lect. Dr. Lucian-Dumitru Colda, *Patrologie*, vol. I și II, Editura Basilica, București, 2015.